

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ПРИЙМАЛЬНА КОМІСІЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
ДВНЗ УжНУ, ректор

_____ проф. В.І. Смоланка

_____ 2021 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування

для здобуття ОС «Бакалавр»

зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування

(на основі здобутого ОКР «Молодший спеціаліст»)

РОЗРОБЛЕНО

Фаховою атестаційною комісією
зі спеціальності 281 – Публічне
управління та адміністрування

доц. Кумар Г.В.

доц. Сурніна-Далекорей О.А.

доц. Гайданка Є.І.

Голова комісії

доц. Кумар Г.В.

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ПРИЙМАЛЬНА КОМІСІЯ**

**ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
для здобуття ОС «Бакалавр»
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
(на основі здобутого ОКР «Молодший спеціаліст»)**

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Загальні відомості. Програма складена відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування. Прийом абітурієнтів, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) «Молодший спеціаліст», для здобуття освітнього ступеня (ОС) «Бакалавр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» проводиться за результатами додаткового і фахового вступних випробувань із професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Вони відбуваються у формі усного (письмового) випробування.

Метою вступного випробування є з'ясувати рівень теоретичних знань і практичних умінь та навичок, необхідних для опанування нормативних і варіативних дисциплін за програмою підготовки здобувачів ОС «Бакалавр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Вимоги до підготовки абітурієнтів. Для успішного засвоєння дисциплін, передбачених навчальним планом для підготовки здобувачів ОС «Бакалавр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», абітурієнти повинні мати освіту (ОКР «Молодший спеціаліст») та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі знань «Публічне управління та адміністрування». обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Характеристика змісту програми. Програма вступного випробування розкриває структуру та зміст іспиту для конкурсного зарахування до ДВНЗ «УжНУ» на навчання за першим освітнім рівнем (ОС «Бакалавр») зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування.

Програма іспиту охоплює такі навчальні дисципліни: «Вступ до публічного управління та адміністрування», «Політична географія та геополітика», «Система органів державної влади країн світу».

У зв'язку з тим, що міждисциплінарний вступний іспит є комплексним, то при підготовці до нього студенти повинні обов'язково ознайомитися з рекомендованою літературою і повторити матеріали лекційних курсів із загально-професійних та спеціальних професійних дисциплін. Програма складається з узагальнених розділів програм профільюючих дисциплін для оцінки загального рівня кваліфікації випускника.

В екзаменаційному білеті є три питання, абітурієнт відповідає на них усно/письмово.

2. ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ПРОВОДИТЬСЯ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

1. Вступ до публічного управління та адміністрування.

2. Політична географія та геополітика.
3. Система органів державної влади країн світу.

3. ТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ УСНОГО (ПИСЬМОВОГО ВИПРОБУВАННЯ)

Вступ до публічного управління та адміністрування

Тема 1. Державне управління як наука і навчальна дисципліна

Предмет і завдання навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності».

Організація та особливості професійної підготовки магістрів за спеціальністю «Державна служба». Основні джерела, підручники та навчальні посібники, необхідні для вивчення курсу в цілому. Характеристика нормативної бази, що регламентує підготовку за спеціальністю.

Державна служба як єдність науки, освіти та професійної діяльності. Міждисциплінарний характер державної служби. Державне управління як наукова галузь та її місце в системі соціально-політичних наук. Необхідність організації ефективного державного управління, професійної підготовки управлінських кадрів.

Тема 2. Основні поняття і категорії державного управління

Співвідношення понять «державне управління», «публічна служба», «державна служба». Сутність категорій «орган державної влади», «державний апарат», «державний механізм» і «система органів державної влади». Поняття «посада державної служби», «посадові обов'язки», «рівень професійної компетентності», «службова дисципліна». Поняття «державний службовець», «посадова особа».

Тема 3. Методологічні основи досліджень в сфері державного управління

Методичні та методологічні аспекти організації наукового дослідження. Загальні методологічні основи теорії державної служби. Основи системного аналізу. Інституціональний і неінституціональний підходи. Адміністративно-правовий, політологічний, культурологічний та економічний підходи до аналізу державного управління. Роль соціологічного, порівняльного, статистичного та інших емпіричних методів вивчення державного управління.

Тема 4. Становлення і розвиток державної служби: світовий і вітчизняний контекст

Становлення державного управління як виду суспільної діяльності, галузі науки та освіти. Державна служба у світовій державотворчій практиці. Моделі державної служби розвинених країн. Історичні етапи виникнення та організації державної служби на українських землях. Розвиток державної служби в період незалежності України. Напрями реформування системи державної служби в сучасній Україні. Світові тенденції розвитку державного управління та державної служби.

Тема 5. Особливості організації державної влади в Україні

Державна влада: суть та ознаки. Державне управління як спосіб реалізації державної влади. Система органів державної влади в Україні. Структура органів місцевого самоврядування в Україні. Баланс і контроль між гілками державної влади. Виконавча гілка державної влади в Україні. Кабінет міністрів України, його повноваження, структура, проблеми функціонування. Адміністративна реформа в Україні та проблеми її здійснення. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні.

Тема 6. Правові та організаційні основи державної служби

Конституційно-правові основи державної служби. Державна служба як організація. Спеціальні види державної служби. Управління державною службою. Ефективність державної служби і ресурсне забезпечення державного управління. Державна служба і боротьба з корупцією.

Тема 7. Кадрова політика в системі державної служби

Суб'єкти, об'єкти та засоби реалізації державної кадрової політики. Нормативно-правове регулювання державної кадрової політики. Напрями та принципи кадрової політики в системі державної служби.

Державний службовець: поняття, статус, компетенція. Посади державної служби. Класифікації та критерії віднесення. Система підвищення кваліфікації державного службовця. Професійно-кваліфікаційні характеристики, профілі компетентності посад державної служби. Особисті якості державного службовця, їх роль у практичній діяльності. Загальні питання етики державного службовця.

Тема 8. Управлінська діяльність державного службовця

Напрями професійної діяльності державних службовців. Цілепокладання і прийняття рішень у системі управлінської діяльності. Організація та принципи управлінської діяльності. Конфлікти на державній службі, шляхи їх запобігання та розв'язання. Участь державних службовців у політичному процесі. Функціональний підхід у професійній діяльності державних службовців.

Політична географія і геополітика

Тема 1. ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ ЯК НАУКА

Політична географія як наука, її об'єкт і предмет, зв'язок з іншими науками. Історія становлення і розвитку політичної географії. Методи політико-географічних досліджень. Сучасна світова система – країни, держави, території та акваторії.

Політична карта світу як дзеркало політичної ситуації. Епоха колоніалізму, формування великих світових колоніальних імперій. Зміна політичної карти світу після Першої світової війни. Зміна політичної карти світу після Другої світової війни. Сучасна політична карта світу. Суверенна держава на політичній карті світу. Типологічні відмінності держав. Територія держави та її кордони. Політико-географічне положення держави. Внутрішня геопросторова будова держави: адміністративно-територіальний поділ і столиця.

Поняття глобальних проблем. Класифікація глобальних проблем і шляхи їх вирішення: воєнно-політичні проблеми; економіко-демографічні проблеми; правові проблеми. Глобальні проблеми людства й України.

Тема 2. НАПРЯМКИ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загальна характеристика основних напрямів політико-географічних досліджень. Структура політичної географії України та її місце в системі наук. Географічні відмінності суспільно-політичного життя в Україні в 16 – 19 ст. Політико-географічні погляди українських науковців і політичних діячів середини 19 поч. 20 ст. Політико-географічна спадщина С. Рудницького, В. Кубійовича, М. Грушевського, Ю. Липи. Територіально-етнополітичний розвиток України з кінця 18 до початку 20 ст. Становлення державності, території та кордонів України в часи української революції 1917 -1920 рр. та у міжвоєнний період (1920 – 1939 рр.). Формування державної території і кордонів України впродовж Другої світової війни та у повоєнний період. Утвердження кордонів незалежної України. Тип, розміщення та функції сучасних державних кордонів України.

Політичне значення етнодемографічних параметрів сучасної України. Географія та громадсько-політична активність етнопонаціональних меншин в Україні. Регіональні етнополітичні проблеми України. Політико-географічні виміри сучасної релігійно-географічної ситуації в Україні. Вплив релігійно-конфесійних взаємин на регіонально-політичні процеси.

Тема 3. ГЕОПОЛІТИКА ЯК НАУКА. ТЕОРЕТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ГЕОПОЛІТИКИ

Поняття і сутність геополітики. Причини і час появи геополітики. «Переділ уже поділеного». Економічний фактор. Ставлення до геополітики у Радянському Союзі. Визначення змісту геополітики українською наукою. Об'єкт і предмет геополітики. Фактори впливу на зміст геополітики. Інформаційні війни як предмет геополітики. Визначення поняття

«геополітика». Рівні геополітики. Сучасні техніко-економічні процеси у світі та геополітика. Головні протиріччя планети.

Геополітичні епохи (силові поля). Фактори силових полів. Вестфальська система міжнародних відносин (1648-1814рр.). Віденська епоха (1815-1918рр.). Версальська епоха (1919-1945рр.). Потсдамська епоха (1945-1991рр.). Біловезька епоха (1991-2001рр.). Нью-Йоркська епоха (з 2001р.).

Основні закони геополітики. Закон фундаментального дуалізму. Закон посилення фактору простору в людській історії. Закон синтезу суші та моря. Категорії геополітики. Два види категорій. Контроль над простором. Принцип геополітичного дуалізму. Мондіалізм. Біполярний світ. Багатополярний світ. Однополярний світ. Атлантизм і неоатлантизм. Стратегія анаконди.

Методи і функції геополітичної науки. Три групи методів: 1) загальнонаукові; 2) логічні; 3) емпіричні. Функції геополітики: гносеологічна, прогностична, управлінська, ідеологічна.

Складові геополітики. Предмет і суб'єкт геоekonomіки. Світова економіка і глобалізація. Посилення регіоналізації. Три полюси майбутнього економічного і технологічного розвитку світового господарства. Світові міста та мегаполіси (інтерполіси). Наймогутніші регіональні угруповання. Геокультура. Ідентичність.

Концепції географічного детермінізму. Ідеї впливу географічного середовища на історію людини, суспільства і політику в античних авторів. Епоха Великих географічних відкриттів та розвиток ідей географічного детермінізму. Російська школа географічного детермінізму: Б.М.Чічерін, С.М.Соловйов, В.О.Ключевський, Л.І.Мечніков («Цивілізація і великі історичні ріки. Географічна теорія розвитку сучасного суспільства»).

Воєнно-стратегічні теорії. Геополітичні ідеї у працях Н.Макіавеллі. Теорія війни К. фон Клаузевіца («Про війну») і Х.Мольтке. Воєнна стратегія російського генерал-фельдмаршала Д.А.Мілютіна.

Теорії цивілізацій. А) Погляди російських вчених на проблему цивілізацій. Культурно-історичні типи та закони їх розвитку М.Я.Данилевського («Росія і Європа», 1869, вийшла в 1871). Концепція «слов'яно-грецької цивілізації» К.М.Леонтьєва («Схід, Росія і слов'янство»). Б) Цивілізаційні концепції західного світу (до 1991р.). Теорія циклічності культур О.Шпенглера («Присмак Європи», 1922 р.). Концепція всесвітньо-історичного процесу та теорія витоків і розвитку цивілізацій А.Тойнбі («Дослідження історії», 12т., 1934-1961рр.).

Тема 3. НІМЕЦЬКА ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА

Біогеографічна концепція держави Ф.Ратцеля (1844-1904). Геополітична концепція Середньої Європи Фрідріха Науманна (1860-1919). Українське питання в німецькій теоретичній геополітиці. Макс Вебер (1864-1920) про українську проблему в Європі. Теорія «континентального блоку» Карла Гаусгофера (1869-1946). Геополітична концепція Карла Шмітта.

Тема 5. СКАНДИНАВСЬКА ТА ІТАЛІЙСЬКА ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА

Скандинавська геополітика. Гіпотеза «семи паралелей однополярного світового простору» Йогана Галтунга.

Італійська геополітика. Геополітичні ідеї Беніто Муссоліні (1883-1945). Геополітичні передбачення Карло Санторо: послаблення міжнародних структур, зростання національної свідомості та націоналізму, відбуватимуться процеси децентралізації і дроблення країн, загроза локальних конфліктів і війн, поява нових геополітичних просторів, потреба у Світовому уряді. Європейський континенталізм і геополітична схема Карло Террачано.

Тема 6. АНГЛІЙСЬКА ШКОЛА ГЕОПОЛІТИКИ

Геополітична теорія Хелфорда Макіндера (1861-1947). Геополітичні концепції «Нової Європи» і «циклів гегемонії». Проект «Нової Європи» Р.Сетон-Вотсона. Сутність концепції «циклів гегемонії» Пітера Тейлора. Геополітика націй Р.Купера. Три типи держав: псевдодержави, модерністські та держави добровільно обмеженого суверенітету. Місце Європи у сучасній світовій геополітиці.

Тема 7. АМЕРИКАНСЬКА ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА

Теорія «морської могутності» Альфреда Мехена (1840-1914). Інтегрована модель геополітики Н.Спайкмена (1893-1943). Геополітичні концепції в США періоду «холодної війни». «Атомна війна» Г.Алперовіца. Праця «Гартленд і Рімленд у євразійській історії» (1956) Дональда Майнінга. Концепція поліцентричності та ієрархічності геополітичного устрою світу Сола Коена. Концепція уніполярного світу А.Страуса. Геополітична концепція Збігнева Бжезінського (1928р.н.). Цивілізаційна геополітика Самуеля Гантінгтона (1927р.н.). Геополітична концепція Френсіса Фукуями (1952р.н.).

Тема 8. ФРАНЦУЗЬКА І БЕЛЬГІЙСЬКА ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА

Французька геополітична думка другої половини ХІХ – першої половини ХХ століть. Відаль де ла Блаш (1845-1918) – класик французької школи географії людини. «Географія кордонів» (1938) Жака Ансея. Геополітичні ідеї Альберта Деманжона (1872-1940). Теорія циркуляції, школа «внутрішньої геополітики» і гео економічний підхід у французькій теоретичній геополітиці. Геополітичні погляди Жана Готмана (1915-1994). Школа «внутрішньої геополітики» Іва Лакости. Жак Атталі та його праця «Лінія горизонту» (1990).

Геополітична течія «нові праві», «геополітична белетристика» та геополітика П. Галлуа і Б.Варюсфеля. Ален де Бенуа – засновник геополітичної течії «нові праві». Політика президента Франції Шарля де Голля. Концепція «геополітичної белетристики» Жана Парвулеску. «Геополітичний голлізм». Геополітичні погляди французького генерала і професора П'єра Галлуа.

Бельгійська й австрійська геополітична думка. Геополітична концепція європейського «дисидента» бельгійця Жана Тіріара (1922-1992). Науково-раціоналістична геополітика Робера Стойкерса. Континентальна геополітика австрійського генерала Йордіса фон Лохаузена.

Тема 9. РОСІЙСЬКА ШКОЛА ГЕОПОЛІТИКИ

Ідейні джерела російської геополітики. Поява і сутність месіанської панправославної ідейно-політичної доктрини «Москва – Третій Рим». Геополітичний проект «Європа плюс Росія». Морська геополітика у працях віце-адмірала В.М.Квашніна-Самаріна. Проблема «Росія і Захід» в ХІХст. Західники і слов'янофіли. Європейська позиція О.І.Герцена (1812-1870). Грунтоутворююча позиція Ф.М.Достоевського (1821-1881; Росія «у великій сім'ї всіх народів»). Цивілізаційна геополітика Миколи Яковича Данилевського (1822-1885). Геополітичний погляд історика С.М.Соловйова (1820-1879) на формування російської держави навколо Москви.

Формування російської геополітичної школи в ХІХ – першій половині ХХст. Вплив географії на становлення геополітики в Росії. Засновники російської геополітичної школи. Геостратегічна концепція геополітики Дмитра Олексійовича Мілютіна (1816-1912). Територіальні основи російської геополітики у творчості А.Вандама (1867-1933). Концепція світового геополітичного панування Веніаміна Петровича Семенова-Тян-Шанського (1870-1942). Геополітичні ідеї російського філософа Івана Олександровича Ільїна (1882-1954).

Зародження і розвиток ідей євразійства. Головна тема євразійства. Принципи телурократії як геополітичне підґрунтя євразійства. Ідейні основи формування концепції євразійства. Визначення євразійства. Соціальне середовище появи євразійства. Час і місце формального народження євразійства. Засновники євразійського руху. Сутність євразійства: самобутність Росії-Євразії.

Геополітичні ідеї князя Миколи Сергійовича Трубецького (1890-1938). Геополітичної ідеї Льва Платоновича Карсавіна (1882-1952). Модель євразійської держави Миколи Миколайовича Алексєєва (1879-1964). Геополітична концепція євразійства Петра Миколайовича Савицького (1895-1968). Ідеї євразійства в пасіонарній теорії етногенезу Льва Миколайовича Гумільова (1912-1992).

ТЕМА 10. УКРАЇНСЬКА ГЕОПОЛІТИЧНА ДУМКА

Основні геополітичні вектори-орієнтири в громадсько-політичній думці України у першій половині ХІХ ст. Ідея створення вільної федерації слов'янських народів (Україна, Польща, Росія та інші слов'янські держави) у програмних документах «Товариства об'єднаних

слов'ян". Геополітичні аспекти в діяльності "Малоросійського товариства"(В.Лукашевич, С.Кочубей, В.Тарновський, П.Капніст, І.Котляревський та ін.). Ідея слов'янської федерації в програмних документах і працях членів Кирило-Мефодіївського товариства (М.Костомаров, М.Гулак, В.Білозерський, Т.Шевченко, О.Навроцький, О.Маркович, П.Куліш). Слов'янофільська орієнтація як геополітичний вектор в працях І.Франка, Р.Лашенка і М.Грушевського.

Геополітична думка в Україні другої половини ХІХ ст. Західноєвропейська орієнтація М.Драгоманова. Обґрунтування ним необхідності зв'язків України і Росії із Західною Європою.

Геополітична ідея Чорноморсько-адриатичної федерації українців, чехів, словаків, сербів та хорватів у працях С.Шелухіна (1864-1938) і С.Томашівського (1875-1930). Ю.Липа та його концепція створення Чорноморсько-балтійської федерації з включенням до її складу Польщі, Литви, Білорусії та України. С.Рудницький про розширення суб'єкта Чорноморсько-балтійської федерації за рахунок Фінляндії, Латвії та Естонії. Близькосхідний аспект української геополітики (Балкани, Закавказзя, Персія та Азія) в концепції С.Рудницького.

Центральноєвропейський вектор української геополітики (Б.Крупницький). Концепція східно-західної "рівноваги" (І.Лисяк-Рудницький). Чорноморська орієнтація М.Грушевського.

Геоцентричний вектор у геополітичній думці України. М.Міхновський (1873-1924), Л.Цегельський (1875-1951), В.Липинський (1882-1931) про другорядність зовнішнього фактору і акцент на внутрішні сили українського народу. В.Винниченко про розбудову української незалежної держави. Геополітичні аспекти в працях українських політиків націоналістичного спрямування (Д.Донцов, М.Сціборський, Є.Коновалець, Я.Барановський та ін.). М.Колодзінський про геополітичне становище Закарпаття напередодні Другої світової війни. Геополітичні мотиви в працях М.Колодзінського "Українська воєнна доктрина" та "Стратегічне положення Закарпаття".

Геополітичні дослідження в Україні у 90-х роках ХХ ст.: 1). Теоретичні дослідження геополітичних проблем; 2). Національні інтереси й геополітична стратегія; 3). Дослідження геополітичних аспектів національної безпеки; 4). Економічні інтереси України в контексті геополітики; 5). Російська геополітика в Україні (Ю.Павленко, Ю.Пахомов, О.Гончаренко, В.Дергачов та ін.).

ТЕМА 11. ГЕОПОЛІТИКА І ГЕОСТРАТЕГІЯ США: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Сторінки історії міжнародних відносин США. Еволюція зовнішньої політики США: від "доктрини Монро" до "Версальського порядку". Механізм реалізації ідей панування в політиці "холодної війни". Геостратегія США для Євразії. США і посткомуністичний простір. Американські інтереси в Середній Азії, на Кавказі, в Індії. Китай і Японія в геополітиці США. Основні етапи у взаємовідносинах США і країн Європи. Роль США в діяльності міжнародних організацій. США і НАТО. Боротьба проти міжнародного тероризму.

ТЕМА 12. ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ЄВРОПІ

Західна Європа: від Адміністрації допомоги і відновлення Об'єднаних націй (ЮНРРА) до Європейського Союзу. Франція, Великобританія і Західна Німеччина. Південна Європа у післявоєнний період: Італія, Туреччина, Греція, Іспанія і Португалія.

Центральна і Східна Європа: нові геополітичні реальності. Польща, Чехословаччина, Угорщина, Румунія, Югославія, Болгарія та Східна Німеччина після Другої світової війни. Утворення РЕВ та ОДВ. Створення штучного кордону між ФРН і НДР. Східна Європа після смерті Й.Сталіна: національно-визвольні революції в Угорщині (1956) та Чехословаччині (1968). Розпад СРСР та світової системи соціалізму. Особливості переходів від тоталітаризму до демократії в Польщі, Угорщині, Східній Німеччині, Чехословаччині, Болгарії, Румунії. Югославія як федерація. Історичні корені південнослов'янських проблем. Югославія після Тіто. Становлення незалежних держав та міжнаціональна війна. Словенія, Хорватія, Македонія, Боснія та Герцоговина, Союзна Республіка Югославія. Македонія і Албанія. "Балканська криза"(1991-2001): характер, особливості, наслідки.

ТЕМА 13. ГЕОСТРАТЕГІЯ КИТАЮ ТА ГЕОПОЛІТИКА ЯПОНІЇ

Специфічні умови розвитку Китаю: обмеженість природних ресурсів, великий людський потенціал і низька вартість робочої сили; планомірне державне регулювання інвестицій і розвиток економічної сфери життя суспільства; планування освоєння високих технологій; найбільший за обсягом ринок в Євразії; прискорене нарощування військової могутності; негативний вплив на глобальну економічну обстановку. Зовнішньоекономічні зв'язки Китаю та його демографічна політика. Інтеграція у “Великий Китай”. Формування китайського спільного ринку (Китай, Тайвань, Сянган (Гонконг), Макао, Сінгапур). Суть геополітики Китаю. Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на геополітичні відносини Росії та Китаю. Особливості китайсько-американських зовнішньополітичних відносин.

Зміна геополітичного становища Японії після закінчення Другої світової війни. Духовний фактор в геополітиці Японії. “Ніхон сьокі” – зосередження японської традиції. Японія – батьківщина сакрального, “земля духів”. Російсько-японські відносини: історія і сучасність. Проблема Курильських островів. Суть геополітичного менталітету японців. Америко-японські та японо-китайські відносини. Японія і Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Розширення НАТО на Схід і позиція Японії. “Особливості напрямів японо-американського співробітництва в галузі оборони”(1997).

ТЕМА 14. ІСЛАМСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ГЕОПОЛІТИКА МУСУЛЬМАНСЬКИХ ДЕРЖАВ

Феномен “ісламського відродження” в країнах Близького і Середнього Сходу. Антишахська революція 1979 р. в Ірані та її роль у виведенні ісламського фактору в ранг першочергових проблем світової політики. Вплив іранської революції на всі країни ісламського світу. Новий геополітичний порядок в регіоні – Іран, Туреччина, Ірак, Афганістан – в наслідок розпаду СРСР. Роль геополітичних факторів: континентально-ісламського Ірану, атлантистської Туреччини, теократичного (вакхабістського) варіанту ісламу Саудівської Аравії, Афганістану. Роль Пакистану і США в розкладі геополітичних сил в регіоні. США, Західна Європа та ісламські держави: економіка, політика, культура. Антитерористичні операції США та їх союзників в Афганістані.

ТЕМА 15. ТРАДИЦІЇ І ГЕОПОЛІТИКА ІНДІЇ, КРАЇН АФРИКИ І ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Вплив традицій на геополітику країн Африки і Латинської Америки. Історичне минуле країн регіону. Регіональні та субрегіональні геополітичні процеси в країнах Африки і Латинської Америки в різні періоди історії: час Великих географічних відкриттів, багатівікова колонізація та її наслідки, “штучні кордони”, бідність, неграмотність та ряд інших соціальних проблем. Суть “доктрини Монро”. Геополітичне становище Африки, її позиція в системі міжнародних відносин. Неокolonізація. Співробітництво африканських країн із Заходом. Латинська Америка в геополітичних інтересах США. Інтеграція країн Латинської Америки у світову економіку. Внутрішні причини інтеграції: застій в економіці, неконкурентноздатність продукції на світовому ринку, нестабільний господарський розвиток, ріст безробіття, інфляції тощо. Глобалізація світової економіки – найважливіша зовнішня причина інтеграції країн регіону.

ТЕМА 16. ГЕОПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ РОСІЇ

Етапи становлення внутрішньої геополітики Росії. Розділена геополітика російського Сходу та Заходу. Імперська політика Петербурга і Москви. Генеза деспотизму і месіанства в Московській державі. Внутрішня геополітична структура Російської Федерації. Геополітичні наслідки розпаду СРСР для Росії. Російсько-українські відносини. Початок інтеграції. Росія і Казахстан. Росія і північно-атлантичний регіон. Росія і НАТО. Російсько-китайські та російсько-японські відносини на порозі нового тисячоліття. Геополітичні проблеми близького зарубіжжя.

Зовнішньополітичні пріоритети Росії та їх хронологічні рамки. У короткотерміновому плані: недопущення ізоляції Російської Федерації за основними стратегічними азимутами (США, Європа, Азія); у середньотерміновому плані: створення сприятливого для Росії середовища в близькому зарубіжжі, сприяння інтеграційним процесам на пострадянському

просторі; сприяння формуванню регіональних систем безпеки та співпраці у прилеглих районах; інтеграція у міжнародні економічні й політичні структури; участь у врегулюванні міжнародних конфліктів, у боротьбі з міжнародним тероризмом і злочинністю, у вирішенні екологічної, енергетичної, ресурсної, інформаційної та інших глобальних проблем. У довготерміновому плані: збереження і зміцнення позиції Росії як однієї з провідних дійових осіб світової політики за відмови від імперських та месіанських претензій; активна участь у формуванні демократичної глобальної системи.

ТЕМА 17. УКРАЇНА В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КООРДИНАТ

Загальна характеристика геополітичного простору України. Взаємодія природних та географічних чинників з політичною організацією. Експерти Національного інституту стратегічних досліджень про основні геополітичні та зовнішньополітичні пріоритети України.

Включення України у глобальні інтеграційні процеси – безальтернативний процес. Використання інформаційних, інтелектуальних ресурсів та наявного науково-технічного потенціалу. Переорієнтація із індустріального на інноваційний розвиток. Цілковите оволодіння глобальними процесами й перетворення України на повноправну глобальну державу – головне завдання глобальної дипломатії України.

Концепція світового розвитку і позиція України. Участь України в глобальних міжнародних структурах – ООН (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Економічна і Соціальна Рада), Світовий Банк, МВФ, ГАТТ, ЮНЕСКО, ВООЗ; глобально-регіональних і регіональних (ЄС, НАТО). Європейський банк реконструкції і розвитку та Україна. Виникнення і діяльність Ради національної безпеки при Президентові України (1992-2002). Моніторинг внутрішніх загроз національній безпеці та вирішення проблем зовнішньої політики. Багатокомпонентний характер національної безпеки України. Україна і локальні збройні конфлікти в світі.

Двосторонні відносини України на міжнародній арені. Сучасний стан українсько-американських відносин. Відносини України з країнами “сімки”. Відносини України з країнами Центрально-Східної Європи (Польща, Румунія та ін.). Україна і країни СНД. Українсько-російські відносини у євроатлантичному інтер’єрі.

Система органів державної влади країн світу

ТЕМА 1. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Структура і функції політичної системи. Типи політичних систем. Критерії та фактори ефективності політичних систем.

ТЕМА 2. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Поняття і сутність влади. Форми та механізм політичної влади. Поняття легітимності та принцип поділу влади. Політико-правові засоби реалізації влади.

ТЕМА 3. ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Сутність держави і теорії її походження. Державний суверенітет. Типи держави. Структура і функції держави. Форма держави і форми державного правління. Форми державного устрою. Політичні режими, їх типологія і модернізація.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Сутність державного управління. Функції державного управління. Співвідношення державного управління з приватним управлінням і державною владою. Типи державного управління. Органи державного управління. Глава держави. Органи виконавчої влади. Уряд. Структура й організація уряду. Типи державного управління.

ТЕМА 5. ПАРЛАМЕНТ

Загальна характеристика парламентів. Внутрішня структура палат парламентів. Комісії (комітети) парламентів. Компетенція парламентів і статус депутатів. Законодавчий і бюджетний процеси у парламентах. Взаємодія парламенту з органами влади.

ТЕМА 6. СУДОВА СИСТЕМА В СТРУКТУРІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Конституційне судочинство. Визначення понять «судова система» та «юстиція». Завдання правосуддя. Компетенція судів. Юрисдикція. Суди загальної юрисдикції. Суди спеціалізованої юрисдикції.

ТЕМА 7. РЕГІОНАЛЬНІ СТРУКТУРИ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Регіональні структури влади. Суб'єкти федерації. Підходи до розуміння поняття «регіональні структури». Автономії. Органи регіональної влади. Органи місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування.

ТЕМА 8. ПАРТІЙНІ ТА ВИБОРЧІ СИСТЕМИ

Сутність і функції політичних партій. Типологія партій. Критерії типологізації партій. Типологізація партій С.Коена. Типологія класичних партій М.Дюверже. Трьохкомпонентна класифікація партій Дж.Сарторі. Критерії і типи партій Є.Вятра. Ідеологічна класифікація партій. Набір цінностей лівих і правих. Партійні системи. Виборчі системи. Визначення поняття «виборча система». Основні принципи функціонування виборчих систем. Виборчий ценз. Виборче право. Відмінності між активним і пасивним виборчим правом у країнах Заходу.

ТЕМА 9. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА США

Загальні відомості про США. Державні органи. Глава держави США. Віце-президент. Кабінет міністрів. Система міністерств і відомств. Виконавчий апарат президента. Зовнішньополітичний механізм. Виконавчі агентства. Розвідувальне співтовариство. Парламент США та його складові. Спікер і голова Сенату. Партійні фракції. Повноваження Конгресу та його палат. Регіональні структури влади та місцеве самоврядування. Партійна і виборча системи. Політична культура і соціалізація американців.

ТЕМА 10. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Загальні відомості про Велику Британію. Державні органи. Глава держави Великої Британії. Система престолонаслідування. Парламент та його склад. Особливості партійної організації парламенту Великої Британії. Палата громад та її комітети. Палата лордів. Повноваження прем'єр-міністра. Уряд і кабінет міністрів. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партійна та виборча системи. Політична культура і соціалізація.

ТЕМА 11. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ФРАНЦІЇ

Загальні відомості про Францію. Державні органи. Глава держави. Уряд. Рада міністрів і кабінет міністрів. Прем'єр-міністр та його функції в уряді. Парламент Франції та його палати. Національні збори. Сенат. Регіональні структури влади та місцеве самоврядування. Партійна та виборча системи.

ТЕМА 12. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА НІМЕЧЧИНИ ТА ШВЕЙЦАРІЇ

Загальні відомості про Німеччину. Державні органи. Глава держави. Федеральний президент. Федеральний уряд. Федеральний канцлер. Федеральні міністри. Вибори федерального канцлера. Парламент Німеччини. Бундестаг. Бундесрат. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партійна та виборча системи.

Політична система Швейцарії. Державні органи. Парламент. Глава держави. Уряд. Референдуми.

ТЕМА 13. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ІТАЛІЇ

Загальні відомості про Італію. Державні органи. Глава держави. Уряд та його повноваження. Парламент і його структура. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партійна та виборча системи.

ТЕМА 14. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ПОЛЬЩІ

Загальні відомості про Польщу. Державні органи. Глава держави. Повноваження президента. Консультативний орган при президентові Польщі. Уряд та його повноваження. Парламент. Національні збори. Нижня і верхня палати парламенту. Компетенція Сейму. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партійна та виборча системи.

ТЕМА 15. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СТРУКТУР У РЕСПУБЛІКАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ (УГОРЩИНА, ЧЕХІЯ, СЛОВАЧЧИНА)

Загальні відомості про парламентські республіки Центральної Європи. Політична система Угорщини. Парламент. Національна Асамблея. Глава держави. Уряд і його повноваження.

Політична система Чехії. Парламент Чеської Республіки. Палата представників. Сенат. Глава держави та його повноваження. Уряд і його повноваження. Судова система. Регіональні структури влади. Органи місцевого самоврядування. Партийна і виборча системи. Зовнішня політика Чехії.

Політична система Словаччини. Парламент. Національна Рада. Глава держави та його компетенція. Уряд і його повноваження. Судова система. Регіональні структури влади. Органи місцевого самоврядування. Партийна і виборча системи. Зовнішньополітичні орієнтири Словаччини.

ТЕМА 16. ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇН

Загальні відомості про країни мусульманського світу. Державні органи. Статус глави держави і форма державного правління та політичний режим. Глава держави й органи управління в абсолютних монархіях (Саудівська Аравія, Оман, Бахрейн, Кувейт). Специфіка державного управління в дуалістичних монархіях (Йорданія, Марокко). Типи республіканської форми правління мусульманських країн. Органи державної влади народних (соціалістичних) республік (Лівія, Ірак, Алжир, Туніс) та процеси їх політичної трансформації у президентські республіки. Органи управління мусульманської республіки Іран (Рада експертів, Опікунська рада, факіх, веляят, президент і прем'єр-міністр, парламент). Органи державної влади парламентської республіки Пакистан (глава держави і його повноваження, прем'єр-міністр і уряд, парламент). Регіональна структура влади та місцевого самоврядування. Партийна та виборча системи.

ТЕМА 17. ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Загальні відомості. Державні органи. Латиноамериканська модель президентського правління (особливості). Кабінет міністрів Аргентини. Рада міністрів Уругваю. Уряд Мексики. Рада оборони і рада національної безпеки. Позиція законодавчого органу в латиноамериканських країнах. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партийна та виборча системи.

ТЕМА 18. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА КИТАЮ

Загальні відомості про Китай. Державні органи. Партийна держава. Ідея «лінії мас». Патерналізм. Демократичний централізм. Всекитайське зібрання народних представників (ВЗНП) і Постійний комітет. Державна Рада та її структура. Керівництво Комуністичною партією Китаю (КПК) законодавчою та виконавчою гілками влади. Глава держави. Центральна військова рада (ЦВС). Партийна та виборча системи. Політична культура і соціалізація.

ТЕМА 19. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ЯПОНІЇ

Загальні відомості про Японію. Державні органи. Глава держави. Система престолонаслідування. «Ери» царювання та офіційне літочислення. Особливість монархізму в Японії. Повноваження імператора. Рада імператорського двору та її склад. Парламент. Палата представників і Палата радників (термін і склад палат). Уряд та його склад. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партийна та виборча системи.

ТЕМА 20. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ІНДІЇ

Загальні відомості про Індію. Державні органи. Глава держави і виконавчої влади. Віце-президент. Парламент і його палати: Народна палата і Рада штатів (термін повноважень, кількісний склад). Повноваження прем'єр-міністра. Апарат уряду. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партийна та виборча системи.

ТЕМА 21. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА РОСІЇ

Загальні відомості про Росію. Державні органи. Глава держави Російської Федерації. Парламент Російської Федерації та його палати (склад і термін повноважень). Компетенція Державної думи. Компетенція Ради федерації. Уряд Російської Федерації. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Партийна та виборча системи.

ТЕМА 22. ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Загальні відомості про Україну. Державні органи. Глава держави. Рада національної безпеки і оборони України: функції і компетенція. Повноваження Секретаря Ради. Адміністрація Президента України: завдання і структура. Історичний досвід українського парламентаризму. Повноваження Верховної Ради за Конституцією України. Кабінет Міністрів та його повноваження. Органи державного управління на місцях. Судова система України. Конституційний суд та його повноваження. Регіональні структури влади та місцевого самоврядування. Кримська автономія як форма регіональної структури влади. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим (АРК). Районні та обласні ради як органи регіонального самоврядування. Місьцеве самоврядування базового рівня. Партійна система України. Виборча система України.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСНОГО (ПИСЬМОВОГО) ВИПРОБУВАННЯ

Виконання завдань оцінюється за такими **критеріями**:

- повнота й ґрунтовність викладу навчального матеріалу;
- аргументованість тверджень;
- усвідомлення змісту аналізованої проблеми.

Максимальна оцінка за відповідь на екзаменаційний білет усного (письмового) випробування складає 200 балів.

Розроблені критерії дають можливість:

- адекватно оцінити виконання студентами питань усного (письмового) випробування;
- виявити якісний рівень засвоєння теоретичних знань і сформованості вмінь, передбачених програмою;
- зробити відповідний загальний висновок про рівень сформованості у майбутніх фахівців професійної компетентності, про їхню готовність творчо здійснювати фахову діяльність.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Вступ до публічного управління та адміністрування

1. Баришніков В.М. Державне управління та державна служба : навч. посіб. / За заг. ред. М. В. Туленкова, В.О. Храмова. К. : ІПК ДСЗУ, 2003. 324 с.
2. Державна служба : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), О. Ю. Оболенський (заст. голови), С. М. Серьогін (заст. голови) [та ін.]. К. ; Одеса : НАДУ, 2012. Т. 1. 372 с.
3. Державна служба : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), О. Ю. Оболенський (заст. голови), С. М. Серьогін (заст. голови) [та ін.]. К. ; Одеса : НАДУ, 2013. Т. 2. 348 с.
4. Державна служба : підручник / О. Ю. Оболенський. К. : КНЕУ, 2006. 472 с.
5. Державне управління в Україні : наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посібник / За заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. Львів : Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2002. 352 с.
6. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; За ред. А. Ф. Мельник. К. : Знання-Прес, 2003. 343 с.
7. Лазор О. Державна служба в Україні. Навчальн. посібн. / О. Лазор, О. Лазор. Видання 3-тє, доп. і перероб. К. : Дакор, 2009. 560 с.
8. Малиновський В. Я. Державна служба : теорія і практика. Навчальний посібник. К. : Атіка, 2003. 104 с.
9. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України : навч. посібник / В.Л. Ортинський, З. Р. Кісіль, М. В. Кісіль. К. : Центр учбової літератури, 2008. 296 с.
10. Черног С. С. Державна служба : Історія, теорія і практика : навч. посібник. К. : Знання, 2008. 458 с.

Політична географія і геополітика

1. Бесараба О. Регіональне співробітництво в Європі. *Нова політика*. 2001. №2 (34). С. 20–21.
2. Бесараба О. Сучасні виклики європейській безпеці. *Людина і політика*. 2001. №3. С.103–108.
3. Бжезінський З. Велика шахівниця : Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів-Івано-Франківськ, 2001.
4. Білорус О. Імперативи стратегії розвитку України в умовах глобалізації. *Політична думка*. 2001. №4. С. 68–83.
5. Болгов О. Нова глобальна геополітична ситуація і реформа ООН. *Право України*. 1998. №9. С. 80–84.
6. Булгаков В. Геополітична реальність – виклик часу. *Віче*. 1997. №12. С.11–19.
7. Вегеш М. Геополітика в іменах.
8. Гончаренко О. М. Геополітична дилема України. *Економічний часопис*. 1997. №9. С. 3–9.
9. Ключовський Є. Україна : питання про майбутнє. *Політика і час*. 1994. №8. С. 12–16.
10. Кремень Василь, Ткаченко Василь. Україна : шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. К., 1998.
11. Мадісон В., Шахов В. Політологія міжнародних відносин. К., 1997.
12. Малий політичний словник / За редакцією Б. Кухти. Львів, 1997.
13. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980–2000 роки / Л. Ф.Гайдуков, д-р іст. наук, керівник авторського колективу. К., 2001.
14. Новицький В. Геоекономічні пріоритети України : регіональні тенденції. *Економіка України*. 1997. №5. С.25–35.
15. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій : навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. К.,1999.
16. Політологічний енциклопедичний словник / За редакцією Ю. С. Шемчушенка, В.Д.Бабкіна. К.,1997.
17. Рудич Ф. Україна в геополітичному контексті. *Віче*. 1998. №11. С. 3–20.
18. Рудич Ф. Місце і роль України в новому геополітичному просторі. *Нова політика*. 1998. №5 (19). С. 18–23.
19. Стафійчук В. І. Геополітика : історія становлення та сучасний стан. *Українська географія*. 1999. №3. С. 25–30.
20. Сушко Олександр. Нові глобальні реалії та ситуація у пострадянському просторі. *Політична думка*. 2001. №4. С.84–93.
21. Україна в сучасному геополітичному просторі. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку*. К., 2002. С. 279–295.
22. Україна та Росія у системі міжнародних відносин : стратегічна перспектива / За заг. ред. С.І.Пирожкова. К.,2001.
23. Чумак В. М., Камінський Е. Е. Україна – Росія: між стратегічним партнерством і конфліктністю. К.,1997.

Система органів державної влади країн світу

1. Білоус А. О. Політико-правові системи : світ і Україна : навчальний посібник. К. : АМУПП, 2000. 200 с.
2. Гелей С., Рутар С., Кендус С. Політико-правові системи світу. Л. : Вид-во Львівської комерційної академії, 2004. 224 с.
3. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія : навчальний посібник. 5-те вид., перероб. доп. К. : Т-во «Знання», КОО, 2004. 645 с.

4. Коломієць Ю. М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади й управління зарубіжних країн. Х. : Основа, 1998. 245с.
5. Лендшел М. О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : монографія. Ужгород : Мистецька лінія, 2011. 688 с.
6. Політична система сучасної України : особливості становлення, тенденції розвитку / За ред. Ф. М. Рудича : навч. посібник. К. : Парламентське вид-во, 2002. 327 с.
7. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с.
8. Ткач Д. І. Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій : монографія. К. : МАУП, 2004. 480 с.
9. Троян С. С. Порівняльні політичні системи сучасності : навчальний посібник. К., 2003. 266 с.